

NGUYỄN BÁ HÙNG*

HƯỚNG TỚI CỘNG ĐỒNG PHẬT GIÁO VIỆT NAM TẠI LÀO HỘI NHẬP VÀ PHÁT TRIỂN

Tóm tắt: Hội thảo khoa học về Phật giáo Việt Nam tại Lào sắp được tổ chức là một sự kiện quan trọng trong quan hệ Phật giáo giữa hai quốc gia, góp phần tăng cường sự hiểu biết về Phật giáo Việt Nam tại Lào, thúc đẩy sự gắn bó mật thiết của hai Giáo hội và quan hệ hữu nghị vĩ đại, đoàn kết đặc biệt và hợp tác toàn diện Việt - Lào. Bài viết của chúng tôi có tiêu đề: “Hướng tới cộng đồng Phật giáo Việt Nam tại Lào hội nhập và phát triển” và gồm 03 nội dung chính: (1) Một vài nét về đời sống văn hóa tâm linh Phật giáo của cộng đồng người Việt Nam tại Lào; (2) Vai trò của Đại sứ quán, các Tổng lãnh sự quán và các Cơ quan đại diện Việt Nam tại Lào trong việc hỗ trợ Phật giáo Việt Nam tại Lào ổn định và phát triển, từng bước hội nhập vào xã hội Lào, đáp ứng đời sống văn hóa, tinh thần của bà con hai nước Việt- Lào; (3) Những vấn đề đặt ra hiện nay và giải pháp.

Từ khóa: Cộng đồng Phật giáo Việt Nam tại Lào; chùa Việt Nam tại Lào; cơ quan đại diện Việt Nam tại Lào.

1. Một vài nét về đời sống văn hóa tâm linh Phật giáo của cộng đồng người Việt Nam tại Lào

1.1. Cộng đồng người Việt Nam tại Lào và những ngôi chùa Việt

Cộng đồng người Việt Nam tại Lào có khoảng 100.000 người, sinh sống ở 18 tỉnh, thành phố trên cả nước Lào, tập trung chủ yếu ở các thành phố, thị trấn, thị xã; số còn lại sống rải rác ở nông thôn hoặc khu vực giáp biên với Việt Nam. Cộng đồng gồm nhiều thành phần và nguồn gốc xuất xứ khác nhau: (1) Số sinh tại Lào và sinh sống ở Lào

* Đại sứ đặc mệnh toàn quyền nước Cộng hòa Xã hội chủ nghĩa Việt Nam tại Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào.

Ngày nhận bài: 09/9/2019; Ngày biên tập: 11/9/2019; Duyệt đăng: 18/9/2019.

qua nhiều thế hệ, hầu hết đã trở thành công dân Lào; (2) Số tăn cư sang Thái Lan trước năm 1945, sau giải phóng 1975 quay về Lào: hầu hết là các gia đình có công với cách mạng, đã từng tham gia phong trào Việt kiều yêu nước tại Thái Lan; (3) Số chuyên gia, quân tình nguyện ở lại, kết hôn với người gốc Việt hoặc người Lào; (4) Số từ Việt Nam, Campuchia sang Lào vào những năm 1980 và sau này, và một số ít “nạn kiều” sau sự kiện tháng 2/1979 trên biên giới phía Bắc chạy sang Lào, có liên quan đến người Hoa; (5) Số từ Việt Nam sang bằng nhiều đường rồi ở lại, ngày càng đông từ những năm cuối thế kỷ 20, đầu thế kỷ 21 cho đến nay (gồm lao động tự do, làm việc trong các dự án hợp tác đầu tư, các doanh nghiệp của Việt Nam, Trung Quốc,...).

Tuy cộng đồng người Việt Nam tại Lào được hình thành với nhiều thành phần đa dạng, phức tạp, có nguồn gốc xuất xứ khác nhau như nêu trên, nhưng với gốc gác từ trong nước nên tín ngưỡng tôn giáo, mà trước hết là Phật giáo luôn gắn liền với đời sống văn hóa, tinh thần của bà con. Bởi với hơn 2.000 năm du nhập, Phật giáo đã thấm sâu vào đời sống văn hóa, tâm linh của cộng đồng dân tộc Việt Nam. Và vì vậy, ở đâu có cộng đồng người Việt sinh sống thì ở đó có ngôi chùa Việt.

Đến nay, cộng đồng người Việt Nam tại Lào có 14 ngôi chùa Việt, phân bố rải rác từ Bắc đến Trung và Nam Lào, gồm: Chùa Phật Tích, chùa Nghĩa Trang Việt kiều ở Luang Prabang; chùa Phật tích, chùa Bàng Long, tịnh xá Ngọc Tâm, chùa Đại Nguyên ở Viêng Chăn; chùa Bò Đề ở Khammuane; chùa Pháp Hoa, chùa Diệu Giác, chùa Bảo Quang ở Savannakhet; chùa Kim Sơn, chùa Long Vân, chùa Trang Nghiêm, chùa Thanh Quang ở Champasak. Đa số các chùa được hình thành từ những năm 20-30 của thế kỷ trước. Tuy còn nhiều khó khăn, nhưng nhìn chung đã và đang được xây dựng tương đối khang trang. Tất cả các chùa đều là thành viên của Liên minh Giáo hội Phật giáo Lào và có quan hệ chặt chẽ với Hội người Việt Nam tại địa phương.

Hoạt động của các chùa phù hợp với phong tục tập quán của Lào và Phật giáo, sinh hoạt chủ yếu là các hoạt động Phật sự. Bên cạnh đó, các chùa cũng là nơi tập hợp, đoàn kết bà con, đồng viên, tuyên truyền và hỗ trợ bà con giữ gìn tiếng Việt và bản sắc văn hóa dân tộc, hướng

về cội nguồn, đất nước, quê hương và tuân thủ luật pháp của nước bạn. Ngoài hoạt động Phật sự và lễ hội, các chùa còn tổ chức các hoạt động xã hội, từ thiện, nhân đạo, vận động bà con Phật tử tham gia quyên góp, ủng hộ, giúp đỡ bà con bị bão lụt, thiên tai, hỏa hoạn... ở Lào cũng như Việt Nam.

1.2. Một số hoạt động văn hóa, tâm linh và Phật giáo của cộng đồng

Theo các chư tôn đức Phật giáo thì “các ngôi chùa Việt ở Lào qua thời gian vẫn giữ đặc trưng là ngôi chùa Phật giáo Bắc tông Việt Nam”¹. Phần lớn các tông phái, hệ phái đặc trưng văn hóa Phật giáo ba miền Việt Nam đều có mặt ở Lào. Trên thực tế, Phật giáo người Việt ở Lào không nặng nề về tông phái hay vùng miền mà có sự linh hoạt trong tiếp nhận để phù hợp với đời sống tín ngưỡng đa dạng của cộng đồng di cư người Việt ở Lào.

Với đặc điểm trên, các hoạt động văn hóa, tâm linh và Phật giáo của cộng đồng người Việt tại đây cũng rất linh hoạt, phong phú. Từ thực tế cuộc sống, không đi sâu vào giáo lý của Phật giáo, có thể điểm qua một số hoạt động Phật sự và lễ hội Phật giáo của cộng đồng tại Lào thời gian qua, bao gồm:

An cư Kiết hạ

Do sự trụ trì tại các chùa tổ chức; thời gian tổ chức vào và ra hạ không thống nhất giữa các chùa: Tịnh xá Ngọc Tâm ở Viêng Chăn tổ chức theo thời gian và truyền thống Phật giáo Nam tông Lào từ 15/6 đến 15/9 Âm lịch; các chùa Việt khác tổ chức theo như Phật giáo Bắc Tông ở Việt Nam vào thời gian từ 15/4 đến 15/7 Âm lịch. Đây là thời gian các chùa Việt tại Lào tổ chức các khóa tu, tụng kinh, lễ Phật, khuyến bảo Phật tử và chúng sinh biết tích phúc tích đức, tự nỗ lực vươn lên, vượt qua khó khăn, xây dựng cuộc sống có ý nghĩa hơn, cũng như biết chia sẻ, giúp đỡ mọi người xung quanh, mang lại niềm tin, hạnh phúc cho mọi người.

Lễ cầu an đầu năm

Diễn ra vào dịp rằm tháng Giêng Âm lịch. Đây là dịp cộng đồng Phật tử, bà con người Việt và cả người Lào đến các ngôi chùa Việt với cách nghĩ dân gian “lễ Phật quanh năm không bằng ngày rằm tháng

¹ Nguyễn Văn Toàn (2019), *Văn hóa Phật giáo trong đời sống của người Việt ở Lào*, Nxb. Văn hóa - Văn nghệ, Tp. Hồ Chí Minh, tr. 63.

Giêng”, là dịp để mọi người bày tỏ tình cảm, chúc phúc cho nhau những điều tốt đẹp nhất, góp phần tăng cường đoàn kết, thương yêu, đùm bọc giúp đỡ nhau và để được ăn chay đầu năm tại chùa với quan niệm được tích phúc, thanh lộc. Mọi người đến chùa còn để ghi tên vào sổ cầu an, dâng sao giải hạn đầu năm cho bản thân và gia đình. Lễ cầu an, dâng sao giải hạn cũng là nghi thức quan trọng nhất của lễ rằm tháng Giêng tại các ngôi chùa Việt.

Lễ Phật đản sinh

Đây là Lễ có ý nghĩa thiêng liêng không chỉ đối với các tăng ni, Phật tử mà còn là hoạt động quan trọng để gắn kết người Việt với người Lào. Tại nhiều chùa Việt, bên cạnh nghi lễ truyền thống Phật giáo còn tổ chức văn nghệ, đưa sự kiện trở thành ngày hội văn hóa của cộng đồng. Các tiết mục ca, múa nhạc Việt Nam và Lào đã thúc đẩy giao lưu văn hóa, vun đắp quan hệ đoàn kết đặc biệt giữa nhân dân hai nước Việt - Lào.

Lễ hội Vu lan - Báo hiếu

Đây là hoạt động không chỉ là ngày lễ Phật giáo mà đã trở thành ngày lễ báo hiếu của nhiều người dân Việt Nam tại Lào, nhằm tri ân và báo hiếu cha mẹ, ông bà, tổ tiên và trên nữa là các bậc tiền nhân có công với đất nước, dân tộc. Vào dịp này, tại một số chùa, Hội người Việt Nam tại địa phương được sự hỗ trợ của các sư trụ trì còn tổ chức Lễ tri ân, mừng thọ các đáng sinh thành từ 70 tuổi trở lên; tại buổi lễ các cụ được mặc quần áo đẹp theo truyền thống dân tộc Việt Nam, được các con cháu chúc tụng, mừng thọ và nhận những phần quà có ý nghĩa từ cộng đồng; tại lễ hội nhiều tiết mục ngâm thơ, ca múa nhạc ca ngợi công ơn sinh thành, dưỡng dục của ông bà, cha mẹ và các thế hệ đi trước, ca ngợi quê hương, Tổ quốc đã được cộng đồng biểu diễn.

Tóm lại, các hoạt động văn hóa, tâm linh và Phật giáo tại các ngôi chùa Việt nhìn chung ngày càng thu hút đông đảo cộng đồng người Việt và cả người Lào tham gia, góp phần quan trọng vào việc đưa những người con xa quê cố kết bên nhau, vượt qua khó khăn thường nhật, nâng cao tình yêu thương đồng bào và cùng chí hướng về cội nguồn dân tộc, đồng thời thúc đẩy vai trò cầu nối quan hệ hữu nghị nhân dân và Phật giáo giữa hai nước Việt Nam - Lào.

2. Vai trò của Đại sứ quán, các Tổng lãnh sự quán và các cơ quan đại diện bên cạnh Đại sứ quán (gọi tắt là các Cơ quan đại diện Việt Nam tại Lào)

Vai trò của Các cơ quan đại diện Việt Nam tại Lào đối với cộng đồng Phật giáo Việt Nam tại Lào thể hiện trên các mặt sau:

2.1. Quan tâm, hỗ trợ chùa Việt ổn định, phát triển; hưởng ứng và tham gia các hoạt động Phật sự tại các chùa

Các cơ quan đại diện Việt Nam tại Lào (CQĐDVN) luôn quan tâm theo dõi, nắm bắt tình hình và hỗ trợ các ngôi chùa Việt, nơi được xem như một trung tâm văn hóa của cộng đồng, để các chùa không chỉ đáp ứng tốt đời sống văn hóa tâm linh, tinh thần của bà con, mà còn là nơi đoàn kết, quy tụ cộng đồng, tuyên truyền, vận động xây dựng nếp sống đùm bọc yêu thương, thực hiện tốt chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước đối với người Việt Nam ở nước ngoài, tôn trọng pháp luật sở tại và đóng góp tích cực vào việc vun đắp quan hệ hữu nghị hai nước, đồng thời tổ chức, hưởng ứng tham gia các hoạt động phong trào từ thiện, nhân đạo, giúp đỡ bà con gặp hoàn cảnh khó khăn do thiên tai, hỏa hoạn, ảnh hưởng chiến tranh,... ở hai nước.

Gắn chặt sự phối kết hợp tổ chức các hoạt động tại chùa với các hoạt động chung của cộng đồng, theo chủ trương và chỉ đạo của các CQĐDVN tại Lào: Với việc đề cao vai trò của Phật giáo Việt Nam tại Lào, các Chư tôn đức trụ trì tại các chùa ở mỗi tỉnh/thành thường được cử 01 đại diện vào cương vị ủy viên Ban Chấp hành của Hội người Việt Nam tại địa phương. Đặc biệt, đối với Tổng hội người Việt Nam tại Lào thì đại diện của Phật giáo Việt Nam tại Lào là Thượng tọa Thích Minh Quang, trụ trì chùa Phật Tích ở Thủ đô Viêng Chăn, được bầu làm Ủy viên Ban Chấp hành của Tổng hội (hiện đang là khóa II, nhiệm kỳ 2015-2019 và sẽ tiếp tục đảm nhiệm cương vị này trong khóa III, nhiệm kỳ 2019-2023). Chính nhờ vậy, các hoạt động lớn, các sự kiện của cộng đồng thường lấy chùa làm địa điểm tổ chức, như Tết Trung thu dành cho các cháu thiếu nhi, Lễ kỷ niệm ngày Thương binh - Liệt sỹ 27/7, Chương trình Tri ân cha mẹ,... bởi không chỉ chùa có không gian, diện tích đủ lớn mà quan trọng hơn là bà con cảm thấy ấm cúng, tôn nghiêm và có ý nghĩa hơn khi tổ chức sự kiện tại chùa và

ngược lại, việc tổ chức các sự kiện lớn về Phật giáo như Lễ Cầu an đầu năm, Lễ Phật đản, Lễ Vu lan Báo hiếu,... cũng đều có sự tham gia, chung tay phối hợp tổ chức của các hội đoàn cộng đồng và bà con người Việt tại địa phương. Đặc biệt, vài năm qua, nhà chùa và cộng đồng còn phối hợp tổ chức Đại lễ cầu siêu tưởng niệm anh linh các anh hùng liệt sỹ và đồng bào tử nạn qua các thời kỳ, và tri ân sâu sắc 64 liệt sỹ hải quân đã anh dũng hy sinh tại đảo Gạc Ma năm 1988. Có thể nói mối quan hệ giữa nhà chùa và cộng đồng là mối quan hệ khăng khít, không thể tách rời.

Với CQĐDDVN: Mỗi khi có các sự kiện, các CQĐDDVN đều cử Đoàn đại diện, bao gồm các gia đình cán bộ, nhân viên đến tham dự, ủng hộ công đức nhà chùa, tham gia đóng góp từ thiện,... đồng thời cử các cơ quan báo chí, truyền thông Việt Nam tại Lào đến chụp ảnh, quay phim đưa tin, bài về các hoạt động của chùa, tuyên truyền hoạt động của Phật giáo Việt Nam tại Lào và sự gắn bó của Phật giáo hai nước.

2.2. Chủ trì giải quyết những vấn đề mâu thuẫn, tranh chấp nội bộ của các chùa, tạo sự đồng thuận chung và hỗ trợ giải quyết giấy tờ cư trú của các chư tôn đức từ trong nước sang

Đây là vấn đề được các CQĐĐ Việt Nam tại Lào hết sức quan tâm, chú trọng giải quyết trong thời gian qua. Đến nay, với sự nỗ lực giải quyết của CQĐDDVN, các cơ quan chức năng của Lào và Tổng hội, cùng Hội người Việt Nam tại địa phương, về cơ bản mâu thuẫn nội bộ tại một số chùa Việt ở Lào đã được giải quyết, như: chùa Bàn Long ở Thủ đô Viêng Chăn và chùa Phật Tích ở Luang Prabang. Nguyên nhân xảy ra mâu thuẫn là do có sự tranh chấp về vai trò trụ trì, quản lý chùa. Như đã nêu ở phần trên, xuất phát từ đặc điểm lịch sử phát triển của các ngôi chùa Việt tại Lào, bởi sự trụ trì không liên tục, có khi bị gián đoạn, và đời trước với đời sau có khi lại theo tông phái khác nhau, dẫn đến tình trạng Phật tử hoặc tăng ni ở chùa tự đứng ra cai quản chùa và vì vậy không chấp nhận chư tôn đức mới đến cai quản, hoằng pháp, cho dù đó là quyết định thống nhất bổ nhiệm từ Giáo hội Phật giáo Việt Nam và Liên minh Giáo hội Phật giáo Lào. Điển hình là mâu thuẫn kéo dài nhiều năm đã xảy ra tại chùa Bàn Long ở Thủ đô Viêng Chăn (đến 2017 cơ bản đã được giải quyết) và chùa Phật Tích ở Luang Prabang

(đến tháng 8/2019). Tình hình chung nội bộ các chùa Việt hiện nay là đồng thuận, thống nhất và vì vậy phát huy được vai trò là trung tâm văn hóa, đoàn kết quy tụ mọi người dân hai nước Việt - Lào.

Riêng chùa Phật Tích ở Thủ đô Viêng Chăn, thời gian qua không chỉ có vai trò đơn thuần là một trung tâm sinh hoạt văn hóa, tâm linh lâu đời và linh thiêng của cộng đồng hai nước Việt - Lào, mà còn đang ngày càng đóng vai trò quan trọng hơn vào việc phát triển Phật giáo Việt Nam tại Lào, thúc đẩy quan hệ gắn bó, mật thiết giữa Phật giáo hai nước Việt Nam - Lào, Lào - Việt Nam. Chùa Phật Tích đang ngày càng thu hút đông đảo bà con Phật tử Việt - Lào từ khắp nơi đến chiêm bái, dâng hương, sinh hoạt Phật giáo; nhiều sự kiện văn hóa Phật giáo, cộng đồng được tổ chức tại chùa cho thấy sự quá tải, chật chội; cộng đồng tăng ni, Phật tử bày tỏ nguyện vọng mong muốn khuôn viên chùa Phật Tích được mở rộng hơn về diện tích và quy mô, nhằm đáp ứng tốt hơn nhu cầu sinh hoạt văn hóa, tâm linh ngày càng phong phú, đa dạng của cộng đồng. Năm bắt được mong mỏi đó của bà con Phật tử và sự phát triển của Phật giáo Việt Nam tại Lào, Đại sứ quán đã tích cực vận động, kiến nghị với các đồng chí lãnh đạo cấp cao và trao đổi với các cơ quan chức năng liên quan của Lào, nhằm thực hiện việc trao đổi quyền sử dụng đất cùng công trình xây dựng đi kèm phía trước cổng chùa với công trình xây tòa nhà mới giữa Bộ Công thương và chùa Phật Tích, nơi đặt trụ sở đại diện của Giáo hội Phật giáo Việt Nam tại Lào, cũng như Ban Điều phối hợp tác Phật giáo hai nước Việt - Lào. Đến nay, qua các bước vận động triển khai trong nhiều năm đã cho thấy kết quả khả quan, hiện chỉ còn chờ Thủ tướng Lào phê duyệt.

Về hỗ trợ giấy tờ cư trú của các chư tôn đức từ trong nước sang tu tập, hoằng pháp tại một số chùa Việt, điển hình là chùa Bàn Long ở Viêng Chăn: Các CQĐDVN đã tích cực trao đổi, làm việc với các cơ quan chức năng của Lào (Công hàm số 50-19/ĐSQ-LA ngày 08/4/2019 gửi Bộ An ninh Lào) và được phía BẠN giải quyết, cấp giấy lưu trú tạm thời 01 năm cho 03 chư tăng từ Việt Nam sang tham gia công tác Phật sự tại chùa Bàn Long, trong đó có Thượng tọa Thích Thọ Lạc là trụ trì chùa.

Trong thời gian tới, công việc này sẽ được làm việc một cách hệ thống hơn từ cấp Trung ương đến địa phương với sự phối hợp chặt chẽ của các CQDD Việt Nam, Ban Điều phối công tác Phật giáo Việt Nam tại Lào với Bộ An ninh Lào và Liên minh Phật giáo Lào, cùng các Ban Trị sự Phật giáo Lào tại các tỉnh/thành của Lào, tạo điều kiện cho các nhà sư Việt Nam tại các ngôi chùa Việt có giấy phép lưu trú để hoàng pháp phù hợp với quy định pháp luật của Lào.

2.3. Hỗ trợ các chùa và Phật giáo Việt Nam quan hệ mật thiết với Trung ương Liên minh Phật giáo Lào và các Ban Trị sự Phật giáo Lào tại các địa phương

Các CQDD Việt Nam tại Lào đã luôn đồng hành và hỗ trợ sự hợp tác của Phật giáo hai nước. Sau nhiều năm thúc đẩy và phối hợp với Giáo hội và các cơ quan liên quan của hai nước, năm 2005, Phật giáo Việt Nam và Lào đã ký kết *Bản ghi nhớ hợp tác* gồm 06 điều, nhằm thúc đẩy mối quan hệ giữa hai Giáo hội. Đặc biệt, hai nước đã ký kết *Thỏa thuận hợp tác về công tác tôn giáo giai đoạn 2014 - 2020*, đưa quan hệ hợp tác tôn giáo nói chung và Phật giáo hai nước nói riêng lên tầm cao mới.

Về Phật giáo (tôn giáo lớn nhất ở hai nước): Thời gian qua đã có rất nhiều hoạt động hợp tác, thể hiện sự đoàn kết đặc biệt giữa hai nước, trong đó nổi bật là: (1) Ngày 14/6/2018, Trung ương Giáo hội Phật giáo Lào đã ra Quyết định số 483/GHPG, thành lập Ban Chuyên trách điều phối Phật giáo Lào - Việt Nam, bổ nhiệm Thượng tọa Thích Minh Quang, Trụ trì chùa Phật Tích làm Trưởng ban. Căn cứ Quyết định số 483/GHPG ngày 14/6/2018 nêu trên, ngày 14/9/2018, Hội đồng Trị sự Trung ương Giáo hội Phật giáo Việt Nam cũng ra Quyết định thành lập Ban Điều phối Phật giáo Việt Nam - Lào tại Lào, bổ nhiệm Thượng tọa Thích Minh Quang làm Trưởng ban và đặt trụ sở văn phòng làm việc của Ban tại chùa Phật Tích, Thủ đô Viêng Chăn; (2) Tháng 11/2018, lần đầu tiên Hội nghị Phật giáo Quốc tế ba nước: Lào, Việt Nam, Campuchia đã được tổ chức tại Viêng Chăn; (3) Lần đầu tiên, trong thời gian đầu tháng 9/2019, Giáo hội Phật giáo cùng đại diện cơ quan chức năng của hai nước đã tổ chức Đoàn khảo sát chung tại Bắc, Trung và Nam Lào, tìm hiểu thực trạng các ngôi chùa

Việt tại Lào (14 chùa Việt). Kết quả của chuyến công tác chung đã được báo cáo lên Giáo hội và các cơ quan chức năng liên quan của hai nước, để trong thời gian tới hai bên có những biện pháp hỗ trợ, giúp đỡ, tạo điều kiện thuận lợi cho các ngôi chùa Việt hội nhập sâu rộng vào xã hội Lào và phát triển, phục vụ ngày càng tốt hơn đời sống văn hóa, tâm linh, tinh thần của người dân hai nước Việt - Lào.

3. Những vấn đề đặt ra hiện nay và giải pháp

3.1. Tình hình khó khăn của các ngôi chùa Việt Nam hiện nay

Như trên đã nêu, với sự phát triển không ngừng về số lượng, thành phần, cơ cấu,... của cộng đồng người Việt Nam tại Lào. Hiện nay nhu cầu đời sống văn hóa tâm linh, tín ngưỡng Phật giáo của người Việt tại Lào cũng phát triển đa dạng, với nhiều sắc thái mới, người dân hướng đến với Tam Bảo, gần gũi với Phật giáo ngày càng đông nhờ một phần ở các sư trụ trì từ trong nước sang hoằng pháp, tổ chức nhiều hoạt động Phật sự, nhằm đáp ứng nhu cầu đời sống văn hóa tinh thần của bà con, cộng với xu hướng các chùa tại các địa phương cũng tăng cường giao lưu, đi lại trao đổi không chỉ với các chùa ở Việt Nam mà cả với các chùa Lào, kéo theo đông đảo bà con Phật tử và cộng đồng hai nước tham gia. Tình hình mới đang khiến một số ngôi chùa Việt Nam hiện nay dần trở nên chật chội, quá tải trước nhu cầu của cộng đồng, điển hình là chùa Phật Tích và Bàn Long ở Thủ đô Viêng Chăn.

Ngoài vấn đề về diện tích, thiếu thốn cơ sở vật chất, các ngôi chùa Việt ở Lào còn đang gặp phải những khó khăn, đặc biệt về vấn đề pháp lý để hoạt động. Có thể điểm qua những vấn đề sau:

1) Địa vị pháp lý của các sư trụ trì và một số thành viên Ban Trị sự của nhiều chùa, thậm chí một số vị có thời gian cư trú hơn 10 năm ở Lào nhưng vẫn chưa có giấy chứng nhận cư trú lâu dài, vẫn mang hộ chiếu Việt Nam với visa nhập cảnh 01 tháng, như: chùa Pháp Hoa (Seno), chùa Bảo Quang (Savannakhet); chùa Long Vân, chùa Kim Sơn, chùa Trang Nghiêm (Champasak). Điều này ảnh hưởng không nhỏ đến tâm lý cũng như chất lượng hoằng pháp đối tăng ni đang cư trú ở các chùa, cũng như tăng ni ở Việt Nam có ý định sang Lào hoằng pháp. Cá biệt có chùa Bồ Đề ở Khammuane, chùa Đại Nguyên ở Thủ đô Viêng Chăn, chùa Nghĩa Trang Việt kiều ở Luang Prabang chưa có

sư trụ trì, hiện do một số bà con Phật tử Hội người Việt Nam trông nom, cai quản.

2) Một số chùa đang trong tình trạng sư trụ trì già yếu hoặc chỉ có một sư, không có đội ngũ tăng ni người Việt hoằng pháp, tu tập kế cận trong chùa, như: chùa Phật Tích Luang Prabang, Tịnh xá Ngọc Tâm, chùa Pháp Hoa, Bảo Quang, Long Vân, Kim Sơn, Trang Nghiêm. Đặc biệt, Hòa thượng trụ trì tại chùa Phật Tích ở Luang Prabang (nguyên là Phó Chủ tịch Liên minh Phật giáo Lào của Tỉnh) già yếu đã đề nghị tìm người thay thế, nhằm bảo đảm chùa luôn có chư tôn đức người Việt trụ trì, duy trì hoạt động Phật sự, đáp ứng đời sống văn hóa tín ngưỡng của cộng đồng. Một thực tế tại địa bàn, đó là ở nhiều chùa, kể cả chùa có cơ sở vật chất tương đối khang trang, môi trường tu tập lý tưởng, nhưng vẫn không thu hút được người Việt ở Lào vào chùa phát tâm xuất gia, kể cả tầng lớp thanh thiếu niên cũng như người có tuổi.

3) Hầu hết các chùa tuy đã hình thành và phát triển đã lâu trên đất Lào, nhưng đến nay phần lớn tổ chức Hội người Việt Nam tại những nơi có chùa vẫn chưa có Giấy chứng nhận quyền sử dụng đất và quyền sở hữu chùa. Bên cạnh đó, nhiều chùa cũng chưa có con dấu để thực hiện một số vấn đề về pháp lý liên quan đến chùa, cũng như tăng ni đang cư trú tại chùa. Vì vậy, nguy cơ dễ bị yêu cầu di dời mà không được đền bù giải tỏa khi địa phương có nhu cầu lấy đất là một thực tế, như trường hợp chùa Pháp Hoa ở Seno, cũng như gặp khó khăn khi xảy ra tranh chấp hoặc có nhu cầu trùng tu.

4) Nhìn chung các chùa còn nhiều khó khăn về cơ sở vật chất, phần lớn đang trong quá trình cần tôn tạo, sửa chữa, nâng cấp. Thời gian qua, các chùa và bà con Phật tử người Việt tại địa phương, cũng như ở nước ngoài đã phát tâm công đức gây dựng chùa, một số chùa tương đối khang trang, sạch, đẹp và uy nghiêm như chùa Bàng Long, Diệu Giác, Bảo Quang; một số chùa đang xây mới, hoặc sửa chữa như tịnh xá Ngọc Tâm, chùa Kim Sơn, chùa Trang Nghiêm; một số chùa đã xuống cấp cần được tu bổ nhưng chưa có kinh phí như chùa Phật Tích ở Luang Prabang. Do vậy rất cần sự quyên góp, công đức của bà con cộng đồng gần xa.

3.2. Giải pháp và khuyến nghị

Nhằm hỗ trợ, giúp đỡ các ngôi chùa Việt tại Lào ổn định, hòa nhập vào đời sống văn hóa tâm linh, tín ngưỡng của xã hội Lào và phát triển trong thời gian tới, Đại sứ quán Việt Nam và các CQDD Việt Nam tại Lào xin đề xuất một số khuyến nghị sau:

1) Để tháo gỡ những khó khăn mà các ngôi chùa Việt và Phật giáo Việt Nam tại Lào đang vấp phải nêu trên, Đại sứ quán và các CQDD Việt Nam tại Lào sẽ tiếp tục phối hợp với các cơ quan liên quan trong nước, xem xét hỗ trợ Ban Điều phối Phật giáo Việt Nam tại Lào đưa ra các giải pháp, trên cơ sở đó làm việc với Liên minh Phật giáo Lào và thúc đẩy các cơ quan chức năng liên quan của Lào (Bộ Nội vụ, Mặt trận Lào Xây dựng đất nước, Bộ An ninh) để từng bước tháo gỡ các vấn đề pháp lý, như: giải quyết giấy tờ cư trú cho các nhà sư, thúc đẩy Ban tạo điều kiện cho Giáo hội Phật giáo Việt Nam cử các vị tăng ni sang trụ trì hoặc tu tập tại các chùa Việt Nam, cấp con dấu cho chùa, cấp giấy chứng nhận quyền sử dụng đất và sở hữu tài sản tại các ngôi chùa Việt, tạo điều kiện thuận lợi cho các nhà tu hành yên tâm tu tập và hoằng pháp tại Lào nhằm duy trì sự hoạt động liên tục và ổn định của các ngôi chùa Việt. Đồng thời, Ban Điều phối GHPGVN tại Lào cần kiến nghị với Trung ương Giáo hội PGVN và mong Giáo hội PGVN quan tâm công cử các vị tăng ni có đức, có tài và có tâm huyết đảm nhiệm vai trò trụ trì tại các chùa chưa có trụ trì hoặc tại các chùa mà vị trụ trì đã lớn tuổi, ốm đau bệnh tật, cần có người kế thừa để phát triển, nhằm phục vụ đời sống văn hóa tâm linh, giữ gìn và phát huy truyền thống dân tộc cho cộng đồng người Việt tại Lào.

2) Đại sứ quán và các CQDD tiếp tục ủng hộ những ý tưởng và chương trình hoạt động sắp tới của Giáo hội Phật giáo Việt Nam trong việc thúc đẩy quan hệ Phật giáo hai nước, thực hiện những thỏa thuận đã có, tổng kết đánh giá sự hợp tác qua các giai đoạn, cũng như triển khai những kết luận rút ra từ buổi hội thảo khoa học: *Phật giáo Việt Nam tại Lào: Quá trình hình thành, phát triển và những vấn đề đặt ra*; mặt khác sẽ tiếp tục thúc đẩy và phối hợp chặt chẽ với các cơ quan liên quan của Ban để giúp đỡ Ban Điều phối Phật giáo Việt Nam tại Lào và các ngôi chùa Việt tại Lào, tạo điều kiện cho các chùa hoạt

động Phật sự ổn định lâu dài, đáp ứng đời sống văn hóa, tín ngưỡng và nguyện vọng của cộng đồng Phật tử hai nước, góp phần thúc đẩy quan hệ hữu nghị tốt đẹp Việt - Lào.

Trước mắt, xin kiến nghị Ban Tôn giáo Chính phủ và Trung ương Mặt trận Lào Xây dựng đất nước có các bước chuẩn bị cho việc năm 2020 tổng kết, đánh giá sự hợp tác tôn giáo giữa hai nước giai đoạn 2014 - 2020, nổi bật trong đó là về Phật giáo. Đại sứ quán và các CQĐDVN sẵn sàng phối hợp, tham gia cùng các cơ quan chức năng hai nước chuẩn bị tổ chức các hoạt động thành công, trong đó đặc biệt quan tâm đề ra chương trình, kế hoạch hợp tác Phật giáo trong những năm tiếp theo, theo đó chú ý tới những đề xuất tạo điều kiện thuận lợi cho các ngôi chùa Việt tại Lào hội nhập vào sở tại và phát triển.

3) Theo xu hướng thúc đẩy giao lưu Phật giáo hai nước, Giáo hội hai nước cần xem xét thêm việc đề cử các tăng ni ở mỗi nước sang tu tập, nghiên cứu, học tập tại nước kia, tạo điều kiện để các tăng ni hai nước hiểu biết thêm về các tông phái của nhau, tăng cường đoàn kết,... Trên cơ sở đó, có thể dễ dàng hơn trong việc tiến cử bổ sung các tăng ni Việt Nam vào tu tập, hoằng pháp tại các ngôi chùa Việt sau đào tạo, góp phần bổ sung lực lượng lâu dài để duy trì và phát triển Phật giáo Việt Nam và các ngôi chùa Việt tại Lào.

Trên đây là những nội dung cơ bản của việc “Hướng tới cộng đồng Phật giáo Việt Nam tại Lào hội nhập và phát triển”. Các CQĐD Việt Nam tại Lào sẵn sàng chung tay với các cơ quan chức năng liên quan của hai nước để tạo điều kiện thuận lợi cho Phật giáo Việt Nam tại Lào và các ngôi chùa Việt ngày càng phát triển và hội nhập vào xã hội Lào, đem đến cho người dân hai nước những nét văn hóa tinh thần phong phú, đa dạng của Phật giáo, cùng giáo lý răn dạy của Đức Phật giàu tính nhân văn, góp phần tiếp tục động viên hai dân tộc Việt - Lào đoàn kết, gắn bó keo sơn như anh em một nhà./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Báo cáo tổng kết 5 năm hoạt động khóa I của Tổng Hội người Việt Nam tại Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào.
2. Trần Thị Mai (1998), *Lịch sử bang giao Việt Nam - Đông Nam Á*, Tủ sách Khoa Đông Nam Á học, Đại học Mở - Bán Công Tp. Hồ Chí Minh.

3. Nguyễn Thị Lê Mỹ (2004), *Cộng đồng người Việt định cư ở Lào*, Đại học Mở - Bán công Tp. Hồ Chí Minh.
4. Lương Ninh (chủ biên, 1996), *Đất nước Lào - Lịch sử và văn hóa*, Nxb. Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
5. Nguyễn Văn Toàn (2019), *Văn hóa Phật giáo trong đời sống của người Việt ở Lào*, Nxb. Văn hóa - Văn nghệ, Tp. Hồ Chí Minh.
6. Trần Quang Thuận (2015), *Phật giáo trong dòng lịch sử Lào*, Nxb. Hồng Đức, Hà Nội.

Abstract

VIETNAM BUDDHISM COMMUNITY IN LAOS INTEGRATION AND DEVELOPMENT

Nguyen Ba Hung

*The Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Socialist Republic of Vietnam
in the Lao People's Democratic Republic*

The conference “*Vietnam Buddhism in Laos: The Process of Formation, Development, and Problems*” is an important event of the Buddhist relationship between the two countries. It helps to enhance the understanding of Vietnam Buddhism in Laos, to promote the close attachment of the two Buddhist Shangha and the great friendship, solidarity and comprehensive cooperation between Vietnam and Laos. This article consists of three main contents as follows: (1) Some features of the Buddhist cultural life of the Vietnamese community in Laos; (2) The role of the Embassy, Consulates and representative agencies of Vietnam in Laos in supporting Vietnam Buddhism in Laos to stabilize and develop, gradually integrate into Laos' society, to meet the cultural and spiritual needs of Vietnamese people and Lao; (3) Current problems and solutions.

Keywords: Vietnamese Buddhist community in Laos; Vietnamese Buddhist temples in Laos; Vietnamese representative agencies in Laos.